

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş: 03.06.2020 Accepted/Kabul: 28.08.2020 Published/Yayınlama: 30.10.2020

Öğretmen Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Dürtü Davranış Kalıbı Açısından Değerlendirilmesi

Nihat Çalışkan¹, Okan Kuzu², Hayriye Torunoğlu³

Öz

Bu çalışmada öğretmen adaylarının kişilik özellikleri dürtü davranış kalıpları çerçevesinde incelenmiştir. Nicel araştırma yaklaşımı esas alınarak yapılan bu çalışmada 311 öğretmen adayının katılımıyla .81 güvenirliğe sahip 14 maddelik 5'li likert tipli "Dürtü Kalıbı Değerlendirme Ölçeği" geliştirilmiştir. "Güç", "Sevgi" ve "Başarı" davranış örüntüsü olmak üzere üç faktörden oluşan bu ölçek, kişisel bilgi formu ile birlikte 206 öğretmen adayına uygulanmış ve adayların dürtü davranış düzeyleri betimsel tarama modeli esas alınarak araştırılmıştır. Ayrıca, adayların dürtü davranış düzeylerinin cinsiyete, öğrenim görülen bölüme, aylık harcama miktarına ve yaşanılan coğrafi bölgeye göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeyleri ile cinsiyetleri ve aylık harcama tutarları arasında ölçeğin geneli ve her bir alt boyutu için istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeyleri ile öğrenim gördüğü anabilim dalı arasında ise ölçeğin geneli ve güç, başarı alt boyutları için istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca, adaylarının yaşadığı bölge ile ölçeğin sevgi alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı, dürtü davranış kalıbı, güç, sevgi, başarı

Evaluation of Prospective Teachers' Personality Characteristics in terms of Impulse Behavior Pattern

Abstract

¹Prof. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kırşehir, Türkiye, ncaliskan@ahievran.edu.tr ORCID: 0000-0003-2327-2546

² Dr. Öğr. Üyesi., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Kırşehir, Türkiye, okan.kuzu@ahievran.edu.tr ORCID: 0000-0003-2466-4701

³ Bilim Uzmanı., Kırşehir Yusuf Demir Bilim ve Sanat Merkezi, Kırşehir, Türkiye, hayriyeteorunoglu@gmail.com ORCID: 0000-0003-0802-6929

In this study, it was examined the personality traits of prospective teachers in terms of impulse behavior patterns. In this quantitative study, 14-item 5-point Likert-type "Impulse Pattern Evaluation Scale" was developed with the participation of 311 prospective teachers and has .81 reliability. The scale consisting of three factors as "Power" and "Love" and "Success" behavior patterns were administered to 206 prospective teachers together with personal information form and prospective teachers' impulse behavior level was examined by using the descriptive screening model. Moreover, it was determined whether there was a statistically significant difference between the impulse behavior levels of prospective teachers according to their gender, departments, monthly expenditure amount and geographical regions where they live. According to the findings, no statistically significant difference was found between the impulse behavior levels of the prospective teachers with the gender and monthly expenditure amounts for each sub-dimension of the scale. There is a statistically significant difference between prospective teachers' departments and the scale itself and the power and success sub-dimensions. In addition, there was a statistically significant difference between the region where prospective teachers live and the love sub-dimension of the scale.

Keywords: Prospective Teachers, Impulse Pattern Behavior, Power, Love, Success

1. GİRİŞ

Eğitim sisteminin temel öğelerinden biri olan ve anne, mimar, rehber, ışık ve lider gibi olumlu sıfatlarla tanımlanan öğretmenlerin önemli sorumlulukları vardır (Sıvacı, Kuzu, & Kuzu, 2016). Örneğin, içinde yaşadığı toplumu kültürel, sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik yönden tanımalı ve alanına yönelik bilgi, beceri ve mesleki yeterliklere sahip olmalıdır (Şişman & Acat, 2003). Öğrencilerin alana yönelik tutumları ve akademik başarıları ile yakından ilişkili olan (Sıvacı, 2017) alan bilgisi yeterliklerinin de öğretmenlerde olması gereken özelliklerden biri olduğu bilinmektedir (Kuzu, Kuzu, & Sıvacı, 2017). Diğer taraftan, alan bilgisi, genel kültür ve meslek bilgisi gibi mesleki niteliklerin yanı sıra öğretmenlerin kişilik özelliklerinin de oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Meslek seçimi yapmanın, bir insanın hayatında verdiği en önemli kararlardan biri olduğu ve kişilik özelliklerinin bu seçimi yapmalarında önemli bir etken olduğu söylenebilir. Kendini tanıyan ve hangi kişilik özelliklerinin baskın olduğunu bilen bir kişi, kendine uygun meslek seçimini de bilinçli bir şekilde yapabilir (Çalışkan & Kuzu, 2018). Bu durum kişinin seçtiği çalışma alanında verim almasını ve mesleğini başarıyla yürütmesini sağlayabilir. Eğitim sisteminin önemli ögesi olan, kendine uygun meslek seçimini yapmış nitelikli öğretmenler sayesinde ise nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi mümkündür (Caliskan, Kuzu, & Kuzu, 2017; Dikmen, 1998; Yılmaz, 2007).

Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğini yapan veya bu mesleği yapmaya aday kişiler benzer kişilik özelliklerine sahip olabilirler. Ancak asıl sorun öğretmenlerin her davranışıyla öğrencilerine örnek olabileceği ve öğretim faaliyetlerinde istenilen nitelikleri gösterebileceği kişilik özelliklerine sahip olup olmamasıdır. Öğretmenler olumsuz kişilik özelliklerine sahipse, yani

öğrencilerine iyi bir model olamıyorsa, öğrencilerde var olan mevcut niteliklerin de yok olmasına neden olabilmektedir (Yazıcı, 2006). Bu nedenle, öğretmenlik mesleğini seçen öğretmen adaylarının mesleğe yönelik kişilik özellikleri taşıyıp taşımadığı iyi araştırılmalıdır. Burger (2006) tarafından kişilik, bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlanmaktadır. Kişilik içi süreçler içimizde gelişen bütün duygusal, güdüsel ve bilişsel süreçleri kapsayan ve nasıl davranacağımızı etkileyen içsel süreçlerdir ve bu içsel süreçleri yönlendiren baskın kişilik özellikleri mevcuttur (Burger, 2006). Kişilik üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde ise, bireyleri anlamayı ve davranışlarını açıklamayı amaç edinen psikodinamik, davranışçı ve bilişsel, varoluşçu ve araştırma odaklı kuramlar gibi birçok kişilik kuramının olduğu görülmektedir. Bütün bu kuramlar insan gelişiminin düzenli olduğu varsayımına dayanır (Özdemir, Güzel-Özdemir, Kadak, & Nasıroğlu, 2012) ve hiç biri tek başına bütün davranışları açıklamak için yeterli değildir (Bee & Boyd, 2009; Burger, 2006; İnanç & Yerlikaya, 2014). İşte bu noktada, bireylerin davranışlarını şekillendirmede ve çözümlemede önemli bir yere sahip olan “Davranış Kalıpları” ortaya çıkmaktadır.

M. Woodsmall ve W. Woodsmall (2003)’e göre her bireyin sahip olduğu davranış kalıbı farklıdır ve bu davranışları anlamının yolu zihinsel, fiziksel, duygusal ve ruhsal öğeleri birleştiren modelin sentezini yapmakla mümkündür. Bu kalıp bireyler değişiklik, temel ilgi, bilgi, değerlendirme, karar, motivasyon, dürtü, etkinlik ve organizasyon şeklinde dokuz farklı kalıba göre incelenir ve model sentezi farklı teknikler kullanılarak gerçekleştirilir (M. Woodsmall & W. Woodsmall, 2003). Bireylerin sahip oldukları bu kalıpların değiştirilmesi uzun zaman alabilir ve bunların davranıştan ziyade zihinsel alışkanlıklar oldukları söylenebilir. Bununla birlikte, davranış kalıplarını birbirinden ayıracak kesin ve net ayrımlar yoktur ve bireylerde zaman zaman kalıplar arası geçişler olabilir. M. Woodsmall ve W. Woodsmall (2003), her bireyin etkileşim sırasında, dört temel eylem (Algılama, Bilişsel, Duygusal, Fiziksel) ve boyutları çerçevesinde dokuz davranış kalıbı (değişiklik, temel ilgi, bilgi, değerlendirme, karar, motivasyon, dürtü, organizasyon, etkinlik) sergilediğini savunmaktadır. Buna göre, bireyler eşit oranda doğuştan gelen ve sonradan kazanılan bazı özelliklere sahiptir ve bu özellikler davranış kalıbı adı altında, bilinçdışı bir şekilde dış dünyaya sunulur. Değişiklik, temel ilgi ve bilgi davranış kalıpları algılama eylemi, karar ve değerlendirme davranış kalıpları bilişsel eylem, motivasyon ve dürtü davranış kalıpları duygusal eylem, organizasyon ve etkinlik davranış kalıpları ise fiziksel eylem içerisinde ele alınmaktadır.

Kişiliği oluşturan içsel süreçler, bireyi belirli bir hedef doğrultusunda harekete geçirmekte ve yönlendirmektedir. Bireyi yönlendiren bu durumlar ise dürtü olarak tanımlanmaktadır. M. Woodsmall ve W. Woodsmall (2003) tarafından yapılan çalışmada dürtü huy kalıbı Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi’ni temel alarak ortaya konmuş ve tıpkı bu hiyerarşi gibi, dürtü kalıbında da bireyin bir sonraki davranışı göstermek için bir öncekinden doyum sağlamış olması ve davranışı gerçekleştirmeden önce ona ihtiyaç duyması gerekmektedir. Dürtü kalıbında bireyler “Güç”, “Sevgi” ve “Başarı” şeklinde

üç dürtü grubunda incelenmekte ve birey bu üç dürtü grubundan birine göre ilerlemeci veya kaçınmacı olarak davranmaktadır (M. Woodsmall & W. Woodsmall, 2003). Bunlar, gücün karşılığı olan kendini koruma, sevginin karşılığı olan sosyal içgüdü ve başarının karşılığı olan üreme içgüdüğü şeklinde üç temel içgüdüden kaynaklanmaktadır (M. Woodsmall & W. Woodsmall, 2003).

Tablo 1. Güç, Sevgi ve Başarı Dürtülerinin Sınıflandırılması (M. Woodsmall & W. Woodsmall, 2003).

Davranış Kalıbı	İlerlemeci	Kaçınmacı	Hedef
Güç	Kontrol	Hakimiyet	Kazanma
Sevgi	Uyum	Uyumsuzluk	Popülerlik
Başarı	Başarı	Başarısızlık	Başarı

M. Woodsmall ve W. Woodsmall (2003)'a göre, güç dürtüsü baskın olan bireyler güce düşkün ve gücün kazanılması ve korunmasına önem vermekte ve diğer bireylerle ilişkilerini güç mücadelesi ve irade yarışı olarak görmektedir. Bu bireyler için hâkimiyet ve boyun eğme konusu çok önemlidir ve rekabete dayalı sporlara ilgi duyarlar, lider konumunda olma arzusu taşırlar. Ayrıca, güç dürtüsüne sahip olmanın başkalarının yararına kullanılan “toplumcu güç” gibi olumlu ve başkalarını kullanmaya ve hâkim olmaya yönelik “kişisel güç” gibi olumsuz tarafları da vardır.

Sevgi dürtüsü baskın kişiler için en önemli şey insanlarla kurduğu karşılıklı anlayışa dayalı iletişimidir. Çoğunlukla duygularıyla hareket ederler ve insanlarla olan ilişkilerini yapıcı ve yıkıcı olarak değerlendirirler. Motivasyon kaynakları sevgi olan bu kişiler insanların kendileri hakkında ne düşündüklerine önem verirler. Sevgi dürtüsünde de davranışın amacına göre olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Görev veya hedefe odaklı davranışlardan taviz vermeksizin, olumlu ilişkiler ve devamlılığı vurgulayan çıkarıcı sevgi olumlu yönüdür. Olumsuz yönü ise ne pahasına olursa olsun ilişkinin sürdürülmesi için sevilmecek davranış ve çatışmalardan kaçınmaktır.

Üçüncü dürtü kalıbı ise başarı dürtüsüdür. Başarı dürtüsü baskın kişiler mükemmeliyetçi kişilerdir. Yaptığı her işin iyi olmasını isterler ve bu insanlar için hayattaki en önemli etken başarıdır. Gerçekçi hedefler koyarlar ve planlı ve kararlı bir şekilde çalışarak bu hedeflere ulaşmak için çalışırlar. İnsanları başarılılar ve tembeller olarak değerlendirirler. Kendilerini geliştirmeye açıktırlar ve problem çözmeyi severler. Güç ve sevgi dürtülerinde olduğu gibi başarının da olumlu ve olumsuz etkileri olabilir. Olumlu etkileri, insanlar başarmak için içten bir istek duyarlar ve hedeflerini gerçekleştirmeye ilgi duyarlar. Olumsuz etkileri ise insanlarda başarısızlık korkusu yaratabilir. Bu yöndeki insanlar başarısız olma konusunda endişe duyarlar ve başarısızlıktan kaçınırlar.

Davranış kalıpları ile ilgili yapılan çalışmalar son yıllarda ilgi odağı haline gelmiş, öğretmen adaylarının sahip olduğu kişilik özelliklerinin araştırılmasının öneminden bahsedilmiştir (Caliskan vd.,

2017). Bu bağlamda, Kuzu, Caliskan ve Kuzu (2017) tarafından yapılan çalışmada Fen Bilgisi Eğitimi bölümündeki öğretmen adaylarının, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü öğretmen adaylarına göre daha çözüm odaklı ve kurala bağlı olduğu görülmüştür. Ayrıca, Matematik ve Fen Bilimleri ile Eğitim Bilimleri bölümü öğretmen adaylarının belirli bir disiplin içerisinde kurallara bağlı hareket ettiği ve bir işi yapmaları ancak belirli talimatlara uymakla mümkün olduğu belirlenmiştir (Çalışkan & Kuzu, 2018). Aynı çalışmada, Eğitim Bilimleri bölümünde öğrenim gören adayların Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi bölümünde öğrenim gören adaylara göre kural koyma ve yaratmada daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre daha kuralcı ve seçenekçi olduğu, hayatlarını rutine ve prosedüre bağlı olarak yaşamayı tercih ettiği belirlenmiştir (Çalışkan & Kuzu, 2018). Kuzu vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada ise kadınların erkeklere oranla daha planlı, erkeklerin ise kadınlara oranla daha çözüm odaklı olduğu görülmüştür. Ayrıca, yurtlarda kalan öğretmen adaylarının ailesiyle ya da arkadaşlarıyla aynı evde kalan öğretmen adaylarına göre daha planlı oldukları ortaya çıkmıştır. Sekar ve Eyasu (2018) yaptığı çalışmada planlamacı, çözüm odaklı ve kuralcı davranış örüntüleri ile öğrenmenin psikolojik temelleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir. Diğer taraftan, öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ile yaşam değerleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu (Çalışkur, 2008) ve cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyi değişkenlerinin değerlerin önem sıralamaları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Buluç & Uzun, 2020). Ayrıca, öğretmen adaylarının sorumluluk sahibi olma değerine önem verdiği (Çalışkur, 2008), örneğin okudukları bölümden memnun olan adaylarının bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinlik düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmiştir (Sıvacı & Kuzu, 2017).

Öğretmen adaylarının kendi kişilik özelliklerine göre hareket etmesinin mesleğinde başarılı birer öğretmen olmasına katkı sağlayacağı düşünülmüş ve adaylarının kişilik özellikleri dürtü davranış kalıbı açısından incelenmiştir. Bu bağlamda, aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeyleri öğrenim görülen ana bilim dalına göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeyleri aylık harcama miktarlarına göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeyleri yaşanılan coğrafi bölgeye göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, araştırmanın çalışma grubu, verilerin toplanması, hazırlanması ve çözümlenmesinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Nicel araştırma yaklaşımı esas alınarak yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının dürtü düzeylerini belirlemek amacıyla betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, adayların bir konu üzerindeki görüşlerini, ilgilerini, becerilerini ve tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan bir yaklaşımdır (Karasar, 2005).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim – öğretim yılında Türkiye’de bulunan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracının geliştirilmesinde 311 (Kadın:214; Erkek:97), adayların dürtü davranış düzeylerinin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri bölümlere, aylık harcama miktarına ve yaşadıkları coğrafi bölgelere göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığının belirlenmesinde ise 206 (Kadın:146; Erkek:60) öğretmen adayı araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiş ve çalışma grubuna ilişkin frekans dağılımı Tablo 1’de ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırmanın Çalışma Grubuna İlişkin Frekans Dağılımı

Anabilim Dalı	Kadın	Erkek	Toplam
Matematik Eğitimi	82	21	103
Türkçe Eğitimi	21	10	31
Sosyal Bilgiler Eğitimi	23	15	38
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD)	20	14	34
Toplam	146	60	206

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, adayların dürtü düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen .81 güvenilirlikli 14 maddelik 5’li likert tipli “Dürtü Kalıbı Değerlendirme Ölçeği” ve demografik özellikleri içeren “Kişisel bilgi formu” kullanılmıştır.

Verilerin İşlenmesi ve Analizi

Bu çalışmada, ilk olarak ilgili alanyazın taranarak, eğitim programları ve öğretimi ile ölçme ve değerlendirme alanlarında uzmanların da görüşleri alınarak araştırmacılar tarafından 18 maddelik 5’li

likert tipli bir taslak ölçek hazırlanmıştır. Ölçek, 2018-2019 eğitim – öğretim yılında 311 öğretmen adayına uygulanmış, elde edilen veriler SPSS 23 (Statistical Package for the Social Sciences 23) programına aktarılmış ve yapılan çaprazlama sonucunda 292 veri dikkate alınmıştır. Madde-toplam korelasyon ile ölçekteki maddeler belirlenmiş ve maddelerin toplam korelasyonlarının .30 ve üzerinde olması önerildiğinden (Örn., Tavşancıl, 2014; Bütüner & Gür, 2007) toplam korelasyonu .30'un altında olan ve Cronbach Alpha güvenirlik katsayısını düşüren iki madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği ise açımlayıcı faktör analizi ile araştırılmıştır. Öncelikle veri setinin açımlayıcı faktör analizine uygun olup olmadığına bakılmıştır. Bunun için ilk olarak örneklemin büyüklüğünün yeterli olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ile incelenmiş ve KMO değeri .795 olarak bulunmuştur. Kaiser (1970), KMO değerinin 0 ile 1 arasında olduğunu ve 1'e ne kadar yakınsa örneklemin o kadar faktör analizine uygun olduğunu söylemektedir. Bulunan değer .90'larda mükemmel, .80'lerde çok iyi, .70'lerde ve .60'larda vasat, .50'lerde ise kötü olduğunu belirtmektedir (Tavşancıl, 2014). Ayrıca, faktör analizinde evrendeki dağılımın normal olması gerekmektedir. Bu durum Bartlett testi ile incelenmiş ve anlamlılık değeri $p < .01$ olarak bulunmuştur.

KMO ve Bartlett testi sonuçlarına göre ölçeğin faktör analizinin yapılabileceği anlaşılmıştır. Ölçeğin çok faktörlü yapıda olduğu düşüncesinden dolayı çalışmanın faktör analizinde dik eksen döndürme tekniklerinden Varimax dik eksen döndürme tekniği tercih edilmiştir (Kline, 1994; Rennie, 1997; Stapleton, 1997; Stevens, 1996). Faktör yük değerleri .45'in altında olan maddeler ile faktördeki yük değerleri arasında .10'dan az fark olan binişik maddelerin ölçekten çıkarılması gerektiği vurgulanmıştır (Bütüner & Gür, 2007; Büyüköztürk, 2018; Yavuz, 2005). Bu nedenle, iki madde daha ölçekten çıkarılmış ve her bir maddeye ait faktör yüklerinin sadece bir faktörde yüksek faktör yüküne sahip olduğu görülmüştür. Temel bileşenler analizine göre birinci faktörün öz değeri 4.39 iken açıklanan varyansı %31.35 olarak hesaplanmıştır. İkinci faktörün öz değeri 1.93 iken açıklanan varyansı %13.80 olarak bulunmuştur. Üçüncü faktörün öz değeri ise 1.45 iken açıklanan varyansı %10.37 olarak bulunmuştur. Belirlenen üç faktörün maddelerdeki toplam varyansın ve ölçeğe ilişkin varyansın önemli bir kısmını açıkladığı görülmektedir. Faktör analizi sonucunda toplam ölçek için açıklanan varyans oranının % 55.52 olarak bulunmuş ve ölçeğin üç faktörde toplandığı görülmüştür. Tavşancıl (2014)'a göre sosyal bilimlerde yapılan analizlerde %40 ile %60 arasında değişen varyans oranları yeterli kabul edilmektedir. Ölçeğin birinci faktördeki faktör yük değerleri .56 ile .79 arasında, ikinci faktördeki faktör yük değerleri .58 ile .76 arasında ve üçüncü faktördeki faktör yük değerleri ise .54 ile .81 arasında değişmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Faktör Analizi Sonrası Dönüştürülmüş Bileşenler Matrisi

No1	No2	Maddeler	Faktör Yükleri		
			Güç	Sevgi	Başarı
2	3	Toplum içerisinde öne geçmek ve tanınmak isterim.	.79		

3	4	İçinde bulunduğum ortama liderlik etmek isterim.	.79
10	13	Okul hayatımda çevremdekiler tarafından ilgi görürüm.	.74
12	15	Okul yaşamımda kabul görürüm.	.59
4	5	Sorumluluk almaktan hoşlanırım.	.56
6	7	İşbirliğine ve dayanışmaya önem veririm.	.76
14	17	İnsanlarla iletişim kurmayı severim.	.73
13	16	Takım halinde yapılan her türlü aktiviteyi severim.	.62
1	2	Dostluk ve arkadaşlık kurmayı severim.	.58
9	11	Başarıyı birçok kavramdan önde tutarım.	.81
11	14	Kişisel başarılarım sevgi ve dostluk kavramlarının önüne geçebilir.	.67
5	6	Başarının kazanılmasına ve korunmasına önem veririm.	.66
7	8	Hedef koymak benim için çok önemlidir.	.59
8	9	Yarışma ortamını ve rekabet etmeyi severim.	.54

No1: 14 maddelik nihai ölçeğin madde numaraları.

No2: 18 maddelik taslak ölçeğin madde numaraları.

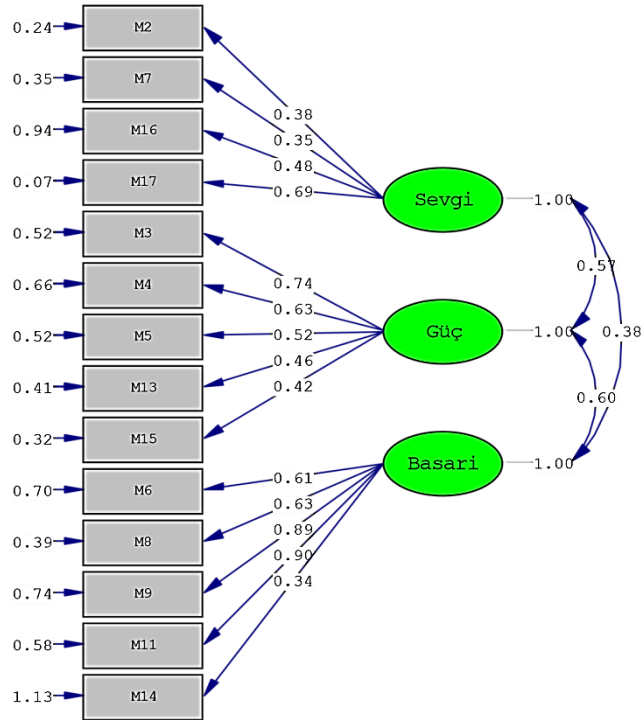
Tablo 3 incelendiğinde 3, 4, 5, 13, 15 numaralı maddelerin “Güç” davranış örüntüsünü ölçen maddeler olduğu görülmektedir. İkinci faktörde toplanan 2, 7, 16, 17 numaralı maddeler ise “Sevgi” davranış örüntüsünü ölçen maddeler olarak ortaya çıkmıştır. Üçüncü faktörde toplanan 6, 8, 9, 11, 14 numaralı maddeler ise “Başarı” davranış örüntüsünü ölçen maddeler olarak belirlenmiştir. Güvenirlilik analizi sonucunda ise Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ölçeğin geneli için .81 olarak bulunmuştur. Bu analizler sonucunda güç, sevgi ve başarı davranış örüntüsü olmak üzere üç faktörden oluşan 14 maddelik “Dürtü Kalıbı Değerlendirme Ölçeği” elde edilmiştir. 5-likert tipindeki bu ölçek “Hiç katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)”, “Tamamen katılıyorum (5)” şeklinde derecelendirilmiştir. Her bir madde için elde edilen aritmetik ortalama, katılımcıların her maddeye katılma düzeyi “1.00–1.80: Hiç katılmıyorum (Çok düşük)”, “1.81–2.60: Katılmıyorum (Düşük)”, “2.61–3.40: Kararsızım (Orta)”, “3.41–4.20: Katılıyorum (Yüksek)”, “4.21– 5.00: Tamamen katılıyorum (Çok yüksek)” olarak değerlendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek ortalama puan 5 iken en düşük ortalama puan 1 dir. Düşük puanlar dürtü davranış düzeylerinin düşük, yüksek puan ise adayların dürtü davranış düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Elde edilen nihai ölçek 206 öğretmen adayına tekrar uygulanmış ve adayların dürtü düzeylerinin cinsiyete, öğrenim görülen anabilim dalına, aylık harcama miktarına ve yaşanılan coğrafi bölgeye göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı araştırılmıştır. SPSS 23 programı ile yapılan güvenirlilik analiz sonucunda Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .81 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan üç faktörlü yapının geçerliliğini değerlendirmek amacıyla 206 veri için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4 ve Şekil 1 de ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 4. Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Index	Mükemmel	Kabul Edilebilir	Bulgular	Sonuç
χ^2/df	0 – 3	3 – 5	2.09	Mükemmel
RMSEA	.00 – .05	.05 – .08	.07	Kabul Edilebilir
SRMI	.00 – .05	.05 – .10	.07	Kabul Edilebilir
GFI	.95 – 1.00	.90 – .95	.91	Kabul Edilebilir
AGFI	.90 – 1.00	.85 – .90	.86	Kabul Edilebilir
CFI	.95 – 1.00	.90 – .95	.95	Kabul Edilebilir

χ^2 değerinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen χ^2/df değeri için 2, 3 veya 5'in altında olması önerilmektedir (Bollen, 1989). RMSEA indeksinin .05 in altında olması mükemmel veri uyumuna; .05 ile .08 arasında olması kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. $RMSEA \geq .10$ olan modeller ise zayıf model veri uyumu nedeniyle reddedilmektedir (Browne & Cudeck, 1993). Ayrıca, CFI (Comparative Fit Index) değerinin .90 ve üzerinde .90 ve üzerinde olması önerilmektedir (Hu & Bentler, 1999). SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) değerinin ise .10'un altında olması istenmektedir (Kline, 2005). Elde edilen sonuçlara göre doğrulayıcı faktör analizi ile açımlayıcı faktör analizi sonuçları doğrulanmıştır.

Şekil 1. Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Path Diagramı

Diğer taraftan, dağılımının normalliği betimsel ve grafiksel yöntemlerle test edilmiştir. Adayların dürtü davranış kalıbının ve güç, sevgi ve başarı alt boyutlarının cinsiyete göre istatistiksel

olarak farklılaşmış ve farklılaşmadığı .05 anlamlılık düzeyinde bağımsız gruplar için t-testi ile; öğrenim görülen anabilim dallarına, aylık harcama miktarına ve yaşanan coğrafi bölgeye göre ise ANOVA testi ile araştırılmıştır. ANOVA testi sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı çıkan sonuçlarda hangi değişkenler arasında farklılaşmanın olduğunu belirlemek amacıyla Post-Hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. Levene testi ile varyansların homojenliğinin sağlandığı durumlarda ($p > .05$) Tukey HSD; sağlanmadığı ($p < .05$) durumlarda ise Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniklerinden yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, öğretmen adaylarının dürtü düzeyleri ölçeğin geneli ve güç, sevgi, başarı alt boyutları açısından araştırmanın alt problemleri doğrultusunda açıklanmıştır.

Öğretmen Adaylarının Dürtü Davranış Düzeylerinin Cinsiyete Göre Farklılaşması

Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmış ve farklılaşmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile her bir alt boyut için incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Dürtü Davranış Düzeylerinin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Dürtü Davranış Kalıbı	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	Sd	p
Güç	Kadın	146	3.61	.61	-22	204	.82
	Erkek	60	3.63	.75			
Sevgi	Kadın	146	4.10	.56	-1.36	204	.17
	Erkek	60	4.22	.58			
Başarı	Kadın	146	3.45	.78	-.51	204	.61
	Erkek	60	3.52	.76			
Genel	Kadın	146	3.69	.50	-.83	204	.41
	Erkek	60	3.76	.52			

* $p < .05$

Tablo 5 incelendiğinde $p > .05$ olduğundan öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeyleri ile cinsiyetleri arasında ölçeğin geneli ve her bir alt boyutu için istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yoktur. Ortalama puanlar incelendiğinde ise hem kadın hem de erkeklerin genel dürtü düzeylerinin ($\bar{X}_{Kadın} = 3.69$; $\bar{X}_{Erkek} = 3.76$), güç ($\bar{X}_{Kadın} = 3.61$; $\bar{X}_{Erkek} = 3.63$) ve başarı ($\bar{X}_{Kadın} = 3.45$; $\bar{X}_{Erkek} = 3.52$) davranış düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Ölçeğin sevgi alt boyutunda ise kadın adayların dürtü davranış düzeyleri yüksek ($\bar{X}_{Kadın} = 3.61$) iken, erkek adayların çok yüksek ($\bar{X}_{Erkek} = 4.22$) düzeyde bulunmuştur.

Öğretmen Adaylarının Dürtü Davranış Düzeylerinin Öğrenim Görülen Anabilim Dalına Göre Farklılaşması

Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeylerinin öğrenim görülen anabilim dalına göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığı ANOVA testi ile her bir alt boyut için incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 6’te sunulmuştur.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Dürtü Davranış Düzeylerinin Öğrenim Görülen Anabilim Dalına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Dürtü Davranış Kalıbı	Anabilim Dalı	N	\bar{X}	Ss	F	Fark	p
Güç	1. Matematik Eğitimi	103	3.60	.70	3.06	3-4	.03*
	2. Türkçe Eğitimi	31	3.72	.63			
	3. Sosyal Bilgiler Eğitimi	38	3.80	.59			
	4. RPD	34	3.36	.49			
Sevgi	1. Matematik Eğitimi	103	4.12	.57	.49	-	.69
	2. Türkçe Eğitimi	31	4.21	.65			
	3. Sosyal Bilgiler Eğitimi	38	4.16	.63			
	4. RPD	34	4.05	.40			
Başarı	1. Matematik Eğitimi	103	3.37	.68	17.45	1-2	.00*
	2. Türkçe Eğitimi	31	3.92	.71		1-3	
	3. Sosyal Bilgiler Eğitimi	38	3.90	.68		1-4	
	4. RPD	34	2.90	.73		2-4 3-4	
Genel	1. Matematik Eğitimi	103	3.67	.50	10.41	1-2	.00*
	2. Türkçe Eğitimi	31	3.93	.53		1-3	
	3. Sosyal Bilgiler Eğitimi	38	3.94	.44		1-4	
	4. RPD	34	3.39	.35		2-4 3-4	

*p<.05

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının öğrenim gördüğü anabilim dalları ile ölçeğin kendisi ve güç, başarı alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır. Bu farklılaşmanın hangi alt gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda güç davranış düzeyi açısından Sosyal Bilgiler ve RPD öğretmen adayları arasında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. RPD öğretmen adayları orta düzeyde ($\bar{X}_{RPD} = 3.36$) güç davranış kalıbına sahipken, Sosyal Bilgiler öğretmen adayları yüksek düzeyde ($\bar{X}_{Sosyal} = 3.80$) güç davranış kalıbına sahiptir. Ölçeğin kendisi ve başarı alt boyutu açısından ise Türkçe Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Eğitimi

öğretmen adayları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yokken, diğer anabilim dalı öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca, başarı davranış kalıbı açısından Matematik ve RPD öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeyleri orta ($\bar{X}_{\text{Matematik}} = 3.37$; $\bar{X}_{\text{RPD}} = 2.90$) iken, Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yüksektir ($\bar{X}_{\text{Türkçe}} = 3.92$; $\bar{X}_{\text{Sosyal}} = 3.90$).

Öğretmen Adaylarının Dürtü Davranış Düzeylerinin Aylık Harcama Miktarına Göre Farklılaşması

Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeylerinin aylık harcama miktarına göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığı ANOVA testi ile her bir alt boyut için incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Dürtü Davranış Düzeylerinin Aylık Harcama Miktarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Dürtü Davranış Kalıbı	Harcama Miktarı (TL)	N	\bar{X}	Ss	F	Fark	p
Güç	1. 0-500	78	3.50	.70	2.53	-	.08
	2. 501-1000	114	3.67	.63			
	3. 1000 ve üstü	14	3.84	.59			
Sevgi	1. 0-500	78	4.13	.57	.57	-	.56
	2. 501-1000	114	4.15	.65			
	3. 1000 ve üstü	14	3.98	.63			
Başarı	1. 0-500	78	3.51	.68	.16	-	.85
	2. 501-1000	114	3.46	.71			
	3. 1000 ve üstü	14	3.41	.68			
Genel	1. 0-500	78	3.68	.50	.24	-	.79
	2. 501-1000	114	3.73	.53			
	3. 1000 ve üstü	14	3.72	.44			

*p<.05

Tablo 7 incelendiğinde öğretmen adaylarının aylık harcama miktarları ile dürtü düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yoktur.

Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeylerinin yaşanan coğrafi bölgeye göre farklılaşması

Öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeylerinin yaşadığı coğrafi bölgeye göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığı ANOVA testi ile her bir alt boyut için incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Dürtü Davranış Düzeylerinin Yaşanan Coğrafi Bölgeye Göre ANOVA Testi Sonuçları

Dürtü Davranış Kalıbı	Bölgeler	N	\bar{X}	Ss	F	Fark	P
Güç	1. İç Anadolu	123	3.59	.70	.88	-	.50
	2. Marmara	8	3.97	.67			
	3. Karadeniz	3	3.53	.64			
	4. Doğu Anadolu	10	3.82	.69			
	5. Güneydoğu Anadolu	9	3.33	.44			
	6. Ege	5	3.56	.40			
	7. Akdeniz	38	3.62	.53			
Sevgi	1. İç Anadolu	123	4.13	.62	1.40	-	.21
	2. Marmara	8	4.46	.41			
	3. Karadeniz	3	3.75	.25			
	4. Doğu Anadolu	10	3.97	.39			
	5. Güneydoğu Anadolu	9	4.33	.37			
	6. Ege	5	3.75	.61			
	7. Akdeniz	38	4.14	.47			
Başarı	1. İç Anadolu	123	3.55	.78	3.84	1-4 1-7 4-7	.00*
	2. Marmara	8	3.10	.86			
	3. Karadeniz	3	4.06	1.28			
	4. Doğu Anadolu	10	3.88	.21			
	5. Güneydoğu Anadolu	9	3.37	.55			
	6. Ege	5	2.64	1.07			
	7. Akdeniz	38	3.11	.62			
Genel	1. İç Anadolu	123	3.73	.55	1.26	-	.28
	2. Marmara	8	3.80	.57			
	3. Karadeniz	3	3.78	.32			
	4. Doğu Anadolu	10	3.78	.28			
	5. Güneydoğu Anadolu	9	3.63	.22			
	6. Ege	5	3.28	.40			
	7. Akdeniz	38	3.59	.41			

*p<.05

Tablo 8 incelendiğinde öğretmen adaylarının yaşadığı bölge ile ölçeğin kendisi ve güç, sevgi alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yoktur. Ancak, adaylarının yaşadığı bölge ile ölçeğin sevgi alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma vardır. Bu farklılaşmanın hangi alt gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda başarı davranış düzeyi açısından Doğu Anadolu bölgesinde

yaşayan adaylar ile İç Anadolu ve Akdeniz bölgesinde yaşayan adaylar arasında Doğu Anadolu bölgesi lehine anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Ayrıca, İç Anadolu bölgesinde yaşayan adaylar ile Akdeniz bölgesinde yaşayan adaylar arasında Akdeniz bölgesi lehine anlamlı bir farklılık vardır. Genel dürtü düzeyleri incelendiğinde ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen Ege bölgesinde yaşayan adayların dürtü düzeyleri orta ($\bar{X}_{Ege} = 3.28$) iken, diğer bölgedeki adayların dürtü düzeyleri yüksek ($\bar{X}_{İç Anadolu} = 3.73$; $\bar{X}_{Marmara} = 3.80$; $\bar{X}_{Karadeniz} = 3.78$; $\bar{X}_{Doğu} = 3.78$; $\bar{X}_{Güneydoğu} = 3.63$; $\bar{X}_{Akdeniz} = 3.59$) çıkmıştır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

M. Woodsmall ve W. Woodsmall (2003)'e göre her bireyin sahip olduğu davranış kalıbı farklıdır ve bu davranışları anlamının yolu zihinsel, fiziksel, duygusal ve ruhsal öğeleri birleştiren modelin sentezini yapmakla mümkündür. Davranış kalıplarından dürtü kalıbına göre insanlar başarı, sevgi ve güç dürtülerine sahiptir ve bu dürtülerden herhangi biri her bireyde farklı seviyelerde baskın olabilir. Çalışmada ele alınan dürtü davranış kalıbı öğretmenlik mesleğini seçmiş olan öğretmen adaylarında farklı değişkenler ele alınarak ölçülmüştür. Bu bağlamda, güç, sevgi ve başarı davranış örüntüsü olmak üzere üç faktörden oluşan .81 güvenilirliğe sahip 14 maddelik “Dürtü Kalıbı Değerlendirme Ölçeği” elde geliştirilmiş ve 206 öğretmen adayına uygulanarak adaylarının dürtü düzeylerinin farklı değişkenler açısından anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı incelenmiştir.

Elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının dürtü düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olmadığı ortaya çıkmıştır. Ortalama puanlar incelendiğinde hem kadın hem de erkeklerin genel dürtü düzeylerinin, güç ve başarı davranış düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ölçeğin sevgi alt boyutunda ise kadın adayların dürtü davranış düzeyleri yüksek iken, erkek adayların çok yüksek düzeyde bulunmuştur. Bu bağlamda, hem kadın hem de erkek adayların insanlarla olan iletişimlerine önem verdiği ve motivasyon kaynaklarının sevgi olduğu söylenebilir. Motivasyonun ise yaşam boyu öğrenme eğilimi üzerinde olumlu etkisinin olduğu (Sıvacı & Çöplü, 2020) ve başarıyı olumlu yönde desteklediği (Kuzu & Çalışkan, 2018) düşünüldüğünde bu adayların başarı davranış düzeylerinin neden yüksek olduğu açıklanabilir. Ayrıca, doğuştan kazanılan bazı karakteristik özelliklerin (mizaç, bireyin organik yapısı, tarzları, huy, zekâ) bireyde yaşam boyunca mevcut olduğu düşünüldüğünde (Sağlam, 2008) dürtü gibi içsel bir sürecin sonucu kadın ve erkek adayların kişiliklerinin tespit edilmesinde önemli bir rol oynayabilir. Diğer taraftan, davranış kalıpları ve cinsiyet ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, değişiklik kalıbı ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülürken (Çalışkan & Badem, 2016); etkinlik davranış kalıbının

değerlendirilmesinde ise erkek adayların lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür (Çalışkan & Kuzu, 2018).

Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri anabilim dalına göre elde edilen bulgular incelendiğinde ise anabilim dalları ile ölçeğin geneli ve güç, başarı alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. RPD öğretmen adayları orta düzeyde güç davranış kalıbına sahipken, Sosyal Bilgiler öğretmen adayları yüksek düzeyde güç davranış kalıbına sahiptir. Ayrıca, güç davranış kalıbı açısından Matematik ve RPD öğretmen adaylarının dürtü davranış düzeyleri orta iken, Türkçe ve Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yüksektir. Güç dürtüsü yüksek düzeyde olan kişiler insanların davranışlarını kontrol ve düzenleme yönünde çaba gösterirler (M. Woodsmall & W. Woodsmall, 2003). Bu durumda Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmenliğini tercih eden adayların hâkimiyet ve liderlik gibi kişilik özelliklerine sahip oldukları söylenebilir. Başarı alt boyutu açısından ise Türkçe Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adayları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yokken, diğer anabilim dalı öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu çalışmanın sonucunun aksine etkinlik (Çalışkan & Kuzu, 2018) ve değişiklik (Çalışkan & Badem, 2016) davranış kalıplarında öğrenim görülen bölüme göre bir farklılığa rastlanmadığı, motivasyon (Kuzu & Çalışkan, 2018) kalıbında ise öğrenim görülen bölüme göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Dürtü ve motivasyon davranış kalıbının etkinlik ve değişiklik davranış kalıbından farklı bir eylem içermesi, kendi aralarında ise benzer duygusal eyleme sahip olması (M. Woodsmall & W. Woodsmall, 2003) dürtü ve motivasyon kalıplarında bölüme göre bir farklılığın oluşmasının bir nedeni olabilir.

Çalışmada ele alınan bir diğer değişken öğretmen adaylarının aylık harcama miktarlarıdır. Öğretmen adaylarının aylık harcama miktarları ile dürtü düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının maddi güçlerinin ya da harcama alışkanlıklarının başarı, sevgi ya da güç dürtüleri tarafından kontrol edilmediği sonucuna varılabilir. Öğretmen adaylarının yaşadıkları bölge ile ölçeğin kendisi ve güç, sevgi alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Ancak, adaylarının yaşadığı bölge ile ölçeğin sevgi alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma vardır. Yapılan analizler sonucunda başarı davranış düzeyi açısından Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan adaylar ile İç Anadolu ve Akdeniz bölgesinde yaşayan adaylar arasında Doğu Anadolu bölgesi lehine anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. M. Woodsmall ve W. Woodsmall (2003)' e göre dürtüler bir insanı belirli bir hedef yönünde harekete geçiren ve yönlendiren içsel durumlardır. Bir ihtiyaç durumunda harekete geçen dürtü ile ihtiyaç karşılanır. Bu durumda Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan adayların başarı dürtüsünün yüksek olmasını, yaşadıkları bölgenin koşullarına bağlı olarak daha fazla başarı gösterme ihtiyacı hisseden bireyler olabilecekleri şeklinde ifade edilebilir.

Çalışma sonuçları genel olarak incelendiğinde dürtü davranış kalıbı ele alınarak öğretmenlik mesleğini seçen öğretmen adaylarının hangi öğretmenlik branşının hangi dürtü davranış kalıbında yüksek düzeyde olduğu değerlendirilebilir. Öğretmenlik mesleğinin önemi göz önünde bulundurulduğunda seçtiği mesleğin kendine uygun olup olmadığına yönelik adaylara bilinçlendirme yapılabilir. Mesleki rehberlik hizmetleri ile mesleğin özellikleri ve etkileri tanıtılabilir. Adayların kendilerini en iyi şekilde ifade edebilecekleri kişiliklerine uygun mesleklere yönelmeleri için ortaöğretim düzeyinde iken bilgilendirmeler yapılabilir.

5. KAYNAKÇA

- Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bollen, K. A. (1989). A new incremental fit index for general structural equation models, *Sociological Methods and Research*, (173), 303–316.
- Browne, M. ve Cudeck, R. (1993). *Alternative ways of testing structural equation models, Testing Structural Equation Models*. London: Sage Publications.
- Buluç, B., & Uzun, E.B. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının değer hiyerarşileri. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 13(2), 29-46.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bütüner, Ö.S., & Gür, H. (2007). V diyagramına yönelik bir tutum ölçeğinin geliştirilme çalışması, *Milli Eğitim Dergisi*, 176, 72–85.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Caliskan, N., Kuzu, O., & Kuzu, Y. (2017). The development of a behavior patterns rating scale for preservice teachers. *Journal of Education and Learning*, 6(1), 130–142.
- Çalışkan, N., & Kuzu, O. (2018). Investigation of the preservice teachers' personality traits according to the activity behavior pattern. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 9(34), 2069–2085.
- Çalışkan, N., & Badem, Ö. (2016). Öğretmen adaylarının değişiklik huy kalıbını kullanma düzeylerini belirlemeye yönelik analitik bir çalışma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 461-479.
- Çalışkur, E. A. (2008). *Üniversite öğrencilerinin yaşam değerleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dikmen, S. (1998). *Sınıf Öğretmeni Rehberi*. Ankara: Pelikan Tıp Teknik Yayıncılık.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- İnanç, B. Y., & Yerlikaya, E. E. (2014). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kaiser, F. (1970) A second generation little jiffy. *Psychometrika*, 35(4):401–415.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge Press.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
- Kuzu, O., Caliskan, N., & Kuzu, Y. (2017). Evaluation of teacher candidates according to the organization people pattern. *College Student Journal*, 51(4), 561–569.

- Kuzu, O., & Çalışkan, N. (2018). *Öğretmen adaylarının motivasyon ve matematik kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. C.Arslan, E. Hamarta, S. Çiftçi, M. Uslu, & O. Köksal (Eds.), Eğitim Bilimleri Çalışmaları (ss. 5–11).
- Kuzu, O., Kuzu, Y., & Sıvacı, S.Y. (2017). *Matematik öğretmeni adaylarının alan ve meslek bilgisi derslerine yönelik tutum ve metaforları*. 4. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresinde sunulan bildiri, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Özdemir, O., Güzel-Özdemir, P., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Rennie, K. M. (1997). Exploratory and confirmatory rotation strategies in exploratory factor analysis. *Paper presented at the Annual Meeting of the Southwest Educational Research Association*. Austin, USA.
- Sağlam, E. (2008). *Eğitim yöneticilerinin liderlik tarzlarıyla kişilik yapıları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sekar, J., & Eyasu, M. (2018). Identifying the behavior patterns that influence on students' achievement in psychological foundations of learning and development: A case of Mekelle University, Ethiopia. *Journal on Educational Psychology*, 11(3), 12–20.
- Sıvacı, S. Y. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının matematik alan bilgisi yeterlikleri ile matematik dersine yönelik tutumlarının incelenmesi: Karşılaştırmalı bir araştırma. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(26), 244–255.
- Sıvacı, S. Y., & Çöplü, F. (2020). Üniversite öğrencilerinin akademik öz-yeterlikleri, akademik motivasyonları ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişki. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 667-700.
- Sıvacı, S.Y., & Kuzu, Y. (2017). Bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinliği ölçeğinin geliştirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 155-167.
- Sıvacı, S.Y., Kuzu, O., & Kuzu, Y. (2016) Aday öğretmenlerde mesleki tutumun mesleğe ilişkin metaforik algıya etkisi. Ö. Demirel ve diğerleri (Eds.), 4. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi Tam Metin Kitabı* (ss. 826-834) içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Stapleton, C. D. (1997). Basic concepts and procedures of confirmatory factor analysis. *Paper presented at the Annual Meeting of The Southwest Educational Research*. Austin, USA.
- Stevens, J. (1996). *Applied multivariate statistics for the social science* (Third Edition). Lawrence ErlbaumAssociates, New Jersey.
- Şişman, M., & Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 235-250.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Woodsmall, M., & Woodsmall, W. (2003). *Davranış kalıplarının gücü*. İstanbul: Kariyer Yayınları.

- Yavuz, S. (2005). Developing a technology attitude scale for pre-service chemistry teachers, *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(1), 17–25.
- Yazıcı, K. (2006). Deđerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499–522.
- Yılmaz, M. (2007). Sınıf öğretmeni yetiştirmede teknoloji eğitimi. *Gazi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 27(1), 155-167.

Extended Abstract

Teachers, who are one of the basic elements of the education system and identified with positive adjectives such as mother, architect, guide, light and leader, have important responsibilities. They should be aware of social, cultural, economic, scientific and technological developments related to education. Their knowledge and skills should be in a high level and their professional qualifications should be sufficient. In addition to some professional qualifications of teachers such as general culture, field knowledge and occupational knowledge, personality traits are also very important. A person who chooses teaching profession can be expected to be loving towards his students and his profession as well as being focused on success. However, an individual with a mastery and power-oriented personality may have chosen the teaching profession as well. From this point of view, this study aims to evaluate the personality traits of prospective teachers in terms of impulse behavior patterns. For this purpose, the scale prepared by the researchers was applied to prospective teachers and the results were analyzed.

In this study based on quantitative research approach, descriptive screening model was used to determine the impulse levels of prospective teachers. The study group consists of the prospective teachers studying at the faculty of education at a state university in Turkey in 2018-2019 academic year. In the development of the data collection tool used in the study 311 (Female: 214; Male: 97) teachers were included and 206 (Female: 146; Male:60) prospective teachers were included to determine whether there is a statistically significant difference between the impulse behavior levels of prospective teachers according to their gender, departments, monthly expenditure amount and geographical regions they live in. In this study, 14-item 5-point Likert-type "Impulse Pattern Evaluation Scale" and "Personal Information Form" which were developed by the researchers were used to determine the impulse levels of the prospective teachers (see Appendix for scale).

In this study, first the related literature was scanned and with the help of the opinions of experts in the fields of education programs and teaching and measurement and evaluation, a 5-point Likert type scale with 18 items was prepared by the researchers. The scale was applied to 311 prospective teachers in the 2018-2019 academic year. The data obtained were transferred to SPSS 23 program and 292 data were taken into consideration as a result of the crossover. Items were determined by item-total correlation, and since the total correlations of the items were suggested to be .30 and above, two items with a total correlation of less than .30 and lowering the Cronbach Alpha reliability coefficient were excluded from the scale. The construct validity of the scale was investigated by exploratory factor analysis. The final scale was re-applied to 206 prospective teachers and it was investigated whether there was a statistically significant difference between the impulse levels of the prospective teachers according to gender, education department, monthly expenditure amount and geographical region. As a result of the reliability analysis made with SPSS 23 program, Cronbach Alpha internal consistency coefficient was calculated as .81. In addition, confirmatory factor analysis was conducted for 206 data in order to evaluate the validity of the three-factor structure of the scale.

There is no statistically significant difference between impulse behavior levels and gender of prospective teachers for the overall scale and each sub-dimension. However, there is a statistically significant difference between prospective teachers' departments and the scale itself and the power and success sub-dimensions. It is

found that there is no statistically significant difference between the monthly expenditure amounts of prospective teachers and impulse levels. There is no statistically significant difference between the region where the prospective teachers live and the scale itself, power and love sub-dimensions.

The impulse levels of prospective teachers were explained in terms of the overall scale and the sub-dimensions of power, love and achievement. There is no statistically significant difference between impulse behavior levels and gender of prospective teachers for the overall scale and each sub-dimension. When the mean scores are examined, it is seen that the general impulse levels, power and success behavior levels of both men and women are high. In the sub-dimension of love of the scale, while the impulse behavior levels of the females were high, the males were found to be very high. There is a statistically significant difference between prospective teachers' departments and the scale itself and the power and success sub-dimensions. While prospective GPC (guidance and psychological counseling) teachers had moderate power behavior pattern, Social Studies prospective teachers had high power behavior pattern. In terms of the scale itself and achievement sub-dimension, there was no statistically significant difference between Turkish and Social Studies Education prospective teachers, but a significant difference was found between the prospective teachers of the other departments. While the impulse behavior levels of Mathematics and GPC prospective teachers were moderate in terms of power behavior pattern, Turkish and Social Studies prospective teachers were higher. It is found that there is no statistically significant difference between the monthly expenditure amounts of prospective teachers and impulse levels. There is no statistically significant difference between the region where the prospective teachers live and the scale itself, power and love sub-dimensions. However, there is a statistically significant difference between the region where prospective teachers live and the love sub-dimension of the scale. As a result of the analyzes, a significant difference was observed between the prospective teachers living in the Eastern Anatolia region, Central Anatolia and Mediterranean regions in favor of the Eastern Anatolia Region in terms of achievement behavior level.

Considering the importance of teaching profession, one should be aware of the suitability of profession he/she has chosen by knowing himself / herself. At this point, vocational guidance services gain importance. With the help of an efficient guidance service which is provided to students during high school, students can better define themselves. Thus, they will choose the profession by which they can best express themselves in the future.

Appendix. Transformed Components Matrix after Factor Analysis

No1	No2	Items	Factor Load		
			Power	Love	Success
2	3	I would like to get ahead and be known in society.	.79		
3	4	I would like to lead the environment I am in.	.79		
10	13	I get the attraction of people around me in my school life.	.74		
12	15	I am accepted in my school life.	.59		
4	5	I like taking responsibility.	.56		
6	7	I give importance to cooperation and solidarity.		.76	
14	17	I like communicating with people.		.73	
13	16	I like all kinds of activities performed in teams.		.62	

1	2	I like making friends.	.58
9	11	I put success ahead of many concepts.	.81
11	14	My personal achievements can override the concepts of love and friendship.	.67
5	6	I give importance to the achievement and maintaining of success.	.66
7	8	It is important for me to set a goal.	.59
8	9	I like competitive environment and competing.	.54

No1: The item numbers of final scale with 14 items.

No2: The item numbers of preliminary scale with 18 items.

ETİK BEYAN: "*Öğretmen Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Dürtü Davranış Kalıbı Açısından Değerlendirilmesi*" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğunu, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "*Turkish Journal of Educational Studies*" in hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun yazarlara ait olduğunu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmediğini taahhüt ederiz.